

1. Odločanje: Pregled disciplin

Kaj je odločanje?

Odločitev:

- Izбира ene izmed več *variant* (alternativ, možnosti, različic).
- Izbrati želimo tisto varianto, ki najbolj ustreza našim *ciljem*.

Odločanje:

- *Proces* (*aktivnost*), ki ima več faz, odločitev je ena izmed njih.
- *Faze*: npr. zbiranje in preverjanje informacij, določitev variant, določitev kriterijev in omejitev, vrednotenje variant, analiza variant, ...

Diskusija

Odločitveni problem 1: Nakup jogurta v živilski trgovini

- Ali je problem težak?
- Zakaj je ali ni težak?
- Kaj so v tem primeru alternative?
- Kakšne so zaželenosti lastnosti alternativ (kriteriji)?
- Ali in kako nam lahko pri odločanju pomaga informacijska tehnologija?

Odločitveni problem 2: Izbira fakultete in smeri študija

- Ali je problem težak?
- Zakaj je ali ni težak?
- Kaj so v tem primeru alternative?
- Kakšne so zaželenosti lastnosti alternativ (kriteriji)?
- Ali in kako nam lahko pri odločanju pomaga informacijska tehnologija?

Primeri odločitvenih problemov

- Izbira artiklov pri vsakodnevnih nakupih
- Nakup avtomobila
- Nakup računalnika (mobilnega telefona, tablice, prenosnika, ...)
- Izbira stanovanja
- Nakup hiše
- Izbira poklica
- Izbira študija: katera smer, katera univerza/fakulteta, študijski program, predmeti, ...
- Izbira zaposlitve
- Kadrovske odločitve, zaposlovanje
- ...
- Investicijske odločitve
- Odločitve v medicini in zdravstvu, npr. diagnoza
- Politične odločitve
- ...

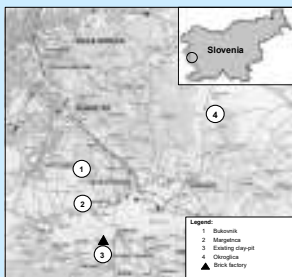

Primer 1: Lokacija glinokopa

Bohanec, M., Rajkovič, V.: Multi-attribute decision modeling: Industrial applications of DEX, Informatica 23, 487-491, 1999.

Tipičen primer enkratne odločitve

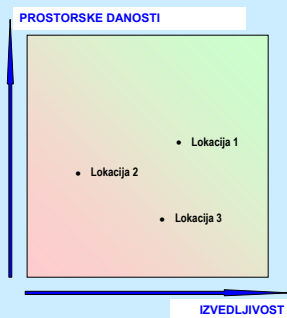

Vrednotenje glinokopov

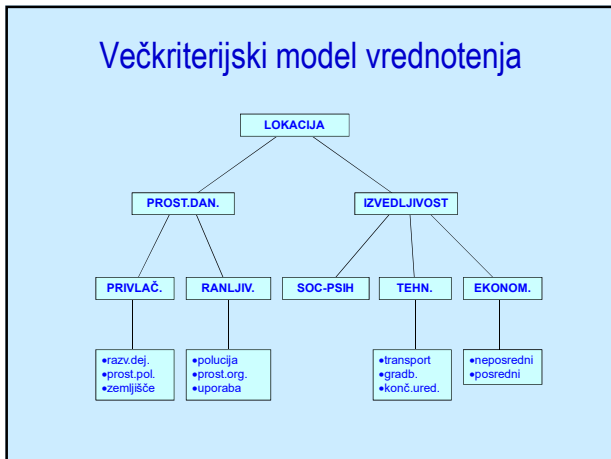

Primer 2: Proizvodnja električne energije

Projekt OVJE 2013-2015

Cilji:

- Ocena tehnologij za dolgoročno proizvodnjo električne energije v Sloveniji
- Kriteriji: zanesljivost, racionalnost, vzdržnost, okoljska ustreznost
- Tehnologije: hidro, premog, nafta, plin, nuklearna, biomasa, sončna, vetna
- Ocena posameznih tehnologij in mešanic tehnologij

Kontić, B., Bohanec, M., Kontić, D., Trdin, N., Malko, M.: Improving appraisal of sustainability of energy options - A view from Slovenia. *Energy Policy* 90, 154-171, 2016.

Bohanec, M., Trdin, N., Kontić, B.: A qualitative multi-criteria modelling approach to the assessment of electric energy production technologies in Slovenia. *Central European Journal of Operations Research*, 611-625, 2017.

Projekt je bil enkratni, toda odločitev je v osnovi ponavljajoča se.

Primer 3: Sprememba terapije pri PD

Da-Ne: Spremeniti terapijo?

Kako spremeniti terapijo?

- Povečati/zmanjšati dozo zdravila A
- Zamenjati zdravilo B s C
- Uvesti/prekiniti zdravljenje z D

Odlčitveni model: Sprememba terapije

Vhodni podatki: Simptomi, obstoječa terapija

Tipičen primer ponavljajoče se odločitve, za zdravnika in pacienta

Marko Bohanec, et al.: A decision support system for Parkinson disease management: Expert models for suggesting medication change. *Journal of Decision Systems*, 27 sup 1, 164-172, 2018.

Milava Boškovića, B., et al.: Decision support for medication change of Parkinson's disease patients. *Computer Methods and Programs in Biomedicine*, 105552, 2020.

Diskusija

Zakaj je pomembno vedeti, ali je odločitveni problem:

- enkratno
- ponavljajoč se

Ali je pomembno poznati še kakšne druge lastnosti odločitvenega problema? Katere?

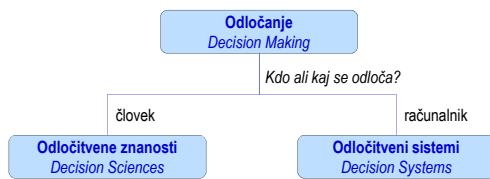

Odločanje

Odločitveni sistemi

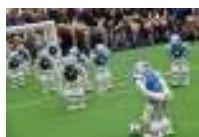
Honda Asimo

Odločitveni sistemi Decision Systems

- preklopna vezja
- računalniška strojna oprema
- računalniška programska oprema
- inteligentni programi
- inteligentni krmilniki
- roboti

Robocup

Pametni stroj

Odločitveni sistemi

Perseverance

Samovozeči avtomobil

Odločitveni sistemi
Decision Systems

- preklonpa vezja
- računalniška strojna oprema
- računalniška programska oprema
- inteligentni programi
- inteligentni krmilniki
- roboti
- avtonomni sistemi
- ...

Diskusija

Kakšne/katere odločitvene sisteme še poznate?

- O čem se odloča tak sistem? Kaj so alternative?
- Kaj mora upoštevati pri odločanju?
- Ali pri tem uporablja „napredne“ tehnologije (umetna inteligenca)?
- Ali se tak sistem odloča samostojno, ali pa le predlaga rešitve človeškemu odločevalcu?

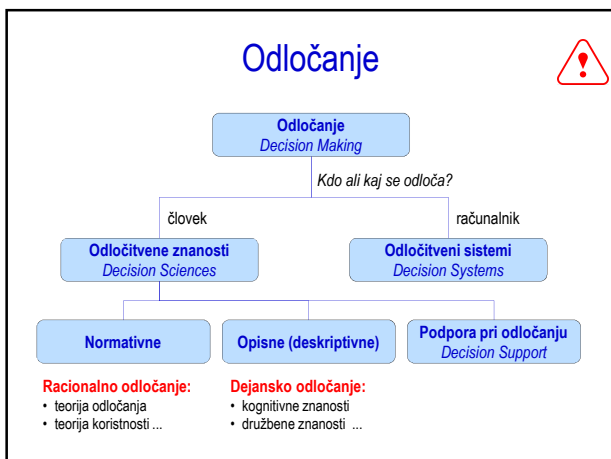

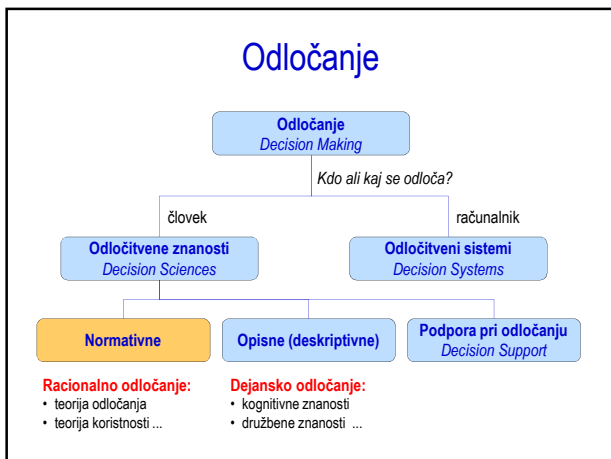

Osnovni teoretični koncepti

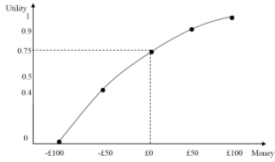
Preferenca: ko imamo eno stvar rajši od druge

Preferenčne relacije: $a > b, a \geq b, a \sim b$

Lastnosti preferenčnih relacij:
npr. tranzitivnost: $a > b \ \& \ b > c \Rightarrow a > c$

Vrednostne funkcije:
 $a > b \Leftrightarrow u(a) > u(b)$

Preferenčne relacije in vrednostne funkcije so **subjektivne!**

Vprašanja

Katere trditve so pravilne?

- a. $a > b \wedge b > c \Rightarrow a > c$
- b. $a > b \wedge b \sim c \Rightarrow a > c$
- c. $a \sim b \wedge b \sim c \Rightarrow a \sim c$
- d. $a \sim b \wedge b < c \Rightarrow a > c$
- e. $a > b \wedge b < a \Rightarrow a \sim b$
- f. $a \geq b \wedge a \leq b \Rightarrow a \sim b$
- g. $a > b \wedge b \geq c \Rightarrow a > c$

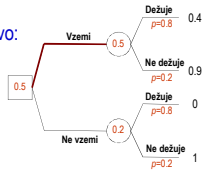

Teorija odločanja

Odločitvena tabela:

		Alternative	
		Vzemi dežnik	Ne vzemi dežnika
Stanja	Dežuje	0,4	0
	Ne dežuje	0,9	1

Odločitveno drevo:

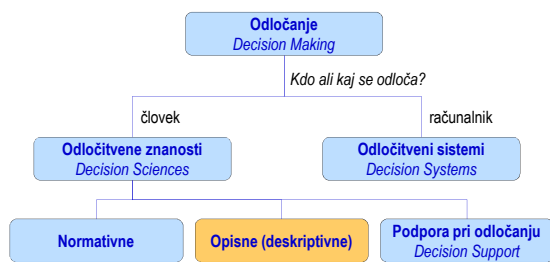

Odločanje

Racionalno odločanje:

- teorija odločanja
- teorija koristnosti ...

Dejansko odločanje:

- kognitivne znanosti
- družbene znanosti ...

Dan Ariely: Predictably Irrational

Condition A

A

-A

B

CHAPTER 1
The Truth about Relativity
Why Everything Is Relative—Even When It Shouldn't Be

CHAPTER 3
The Cost of Zero Cost
Why We Often Pay Too Much When We Pay Nothing

CHAPTER 4
The Curse of Social Norms
Why We Are Happy to Do Things, but Not When We Are Paid to Do Them

CHAPTER 5
The Influence of Arousal
Why Hot Is Much Hotter Than We Realize

CHAPTER 7
The High Price of Ownership
Why We Overvalue What We Have

CHAPTER 9
The Effect of Expectations
Why the Mind Gets What It Expects

CHAPTER 10
The Power of Price
Why a 50-Cent Aspirin Can Do What a Penny Aspirin Can't

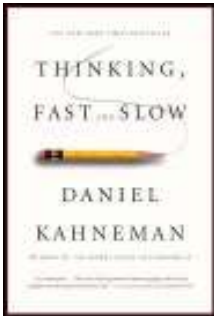

Daniel Kahneman: Thinking, Fast and Slow

- Part I. Two Systems**
- 1. The Characters of the Story
- 2. Attention and Effort
- 3. The Lazy Controller
- 4. The Associative Machine
- 5. Cognitive Ease
- 6. Norms, Surprises, and Causes
- 7. A Machine for Jumping to Conclusions
- 8. How Judgments Happen
- 9. Answering an Easier Question
- Part II. Heuristics and Biases**
- 10. The Law of Small Numbers
- 11. Anchors
- 12. The Science of Availability
- 13. Availability, Emotion, and Risk
- 14. Tom W's Specialty
- 15. Linda: Less is More
- 16. Causes Trump Statistics
- 17. Regression to the Mean
- 18. Taming Intuitive Predictions
- Part III. Overconfidence**
- 19. The Illusion of Understanding
- 20. The Illusion of Validity
- 21. Intuitions Vs. Formulas
- 22. Expert Intuition: When Can We Trust It?
- 23. The Outside View
- 24. The Engine of Capitalism
- Part IV. Choices**
- 25. Bernoulli's Errors
- 26. Prospect Theory
- 27. The Endowment Effect
- 28. Bad Events
- 29. The Fourfold Pattern
- 30. Rare Events
- 31. Risk Policies
- 32. Keeping Score
- 33. Reversals
- 34. Frames and Reality
- Part V. Two Selves**
- 35. Two Selves
- 36. Life as a Story
- 37. Experienced Well-Being
- 38. Thinking About Life

Vprašanje

Kava s smetano stane 1,10 €

Kava stane 1 € več kot smetana.

Koliko stane smetana?

Interdisciplinarno o odločanju

A. Ule, O. Markič, U. Kordeš (eds.): *INDECS 7(2): Interdisciplinarity on Decision Making. Konteksti odločanja.* Maribor: Aristej, 2009. http://indecs.eu/index.php?s=7_2&y=2009

O odločanju in osebni avtonomiji

Toma Strle, Olga Markič:
O odločanju in osebni avtonomiji.
zbirka Dialogi, XX. letnik, 2021.

Uvod	9
ODLOČANJE:	
OD KLASIČNIH DO SOBOBNIH POGLEDOV	21
Od normativnega kladja odločanja do omagena racionalnosti	24
Heuristika in pristranosti	27
Teorije dvojnega procesiranja	36
ODLOČANJE MED LABORATORIJEM	
IN VSAKIDNEJEM ŽIVLJENJEM	41
Nobelski pomenljivi vsaki sodbeni razumevanja odločanja	42
Od odločitvenih problemov	45
v laboratoriju do odločitvenih situacij v vsakdanjem življenju	45
VLOGA METAKOGNICIJE V ODLOČANJU	59
Od metakognitivnega znanja do metakognitivnih občutkov	60
Vloga zavestnih procesov v odločanju	65
Evolutionary nature of odločitve	71
Prilagodena čustva in neodločenost	74
čilji vrednote in odločanje	77
AVTONOMIJA V SVETU SPODBUD	81
Odločitvene spodbude	81
Odločitvene spodbude in osebna avtonomija	85
Povratni učinki spreminjanja odločitvenih okolij	93
UMETNA INTELIGENCA,	
ALGORITMIJA IN AVTONOMIJA	101
Umetna inteligenca: prvi in drugi val	102
Netransparenčnost	108
Pristranosti	110
Logični presor algoritacije	112
Algoritacija in avtonomija odločevalcev	115
Razširjena kognicija in intelektualna neobčujenost	121

Nobelovi nagrajenci (za ekonomijo)

- 2017: RICHARD THALER: za prispevke k vedenjski ekonomiki
- 2007: LEONID HURWICZ, ERIC S. MASKIN in ROGER B. MYERSON:
za teorijo načrtovanja
- 2005: ROBERT J. AUMANN in THOMAS C. SCHELLING
za izpopolnitev in razumevanje nasprotij in sodelovanja v skupini na osnovi teorije iger
- 2002: DANIEL KAHNEMAN
za uveljavitev psiholoških raziskav v ekonomiji, predvsem glede človeškega presojanja in odločanja v negotovosti
- 1994: JOHN C. HARSANYI, JOHN F. NASH in REINHARD SELTEN
za izvorno analizo ravnotežnih točk v teoriji iger
- 1978: HERBERT A. SIMON
za izvorne raziskave odločanja v gospodarskih organizacijah
- 1972: SIR JOHN R. HICKS in KENNETH J. ARROW
za izvorne prispevke v teoriji ekonomskih ravnotežij

Odločanje

Podpora pri odločanju

Podpora pri odločanju
Decision Support

Kako pomagati človeku (odločevalcu) ali skupini ljudi, da bi se odločali bolje: lažje, hitreje, bolj učinkovito, ... ?

Vprašanja:

- Kaj sploh je odločanje, kako poteka in kako široko naj ga zajamemo?
- Kakšne vrste odločitev poznamo?
- Od česa so odvisne naše odločitve?
- Kaj predstavlja naše vhodne podatke in kaj so pričakovani izhodi?
- Katere vidike odločanja lahko učinkovito podpremo in katerih ne?
- Kaj sploh je dobra odločitev?

Podpora pri odločanju

Podpora pri odločanju
Decision Support

Kako pomagati človeku (odločevalcu) ali skupini ljudi, da bi se odločali bolje: lažje, hitreje, bolj učinkovito, ... ?

Metode in tehnike:

- pisanje, skiciranje, ...
- pogovorne tehnike: viharjenje možganov, Delphi, ...
- podatki: shranjevanje (pomnilnik), iskanje, organiziranje, prenašanje, ...
- obdelava: izračunavanje, združevanje, simulacija, logično sklepanje, ...
- analiziranje: analiza trendov, vrtilne tabele, OLAP, ...
- prikazovanje: poročila, vizualizacija, ...

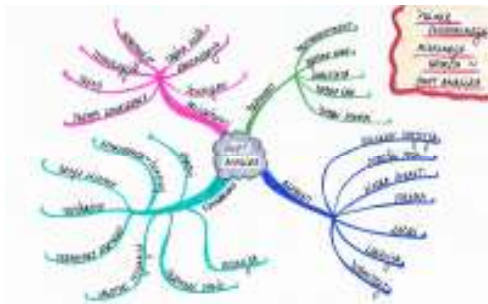

Miselni vzorci

Daisy Doren: Evolucija podjetništva, e-pretročnik
<http://daisydoren.blogspot.com/2012/10/top-zapisovanje-preko-miselnega-vzorca.html>

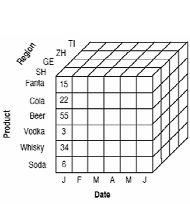

Podatkovne zbirke in skladišča

Group	Manager	Number	Salaries	Grand Total
1	Crawford	1	10.13%	10.13%
2	Crosby	1	6.75%	6.75%
3	Jenkins	2	14.75%	14.75%
4	Thomas	1	6.75%	6.75%
5	Manager Number	4	30.38%	30.38%
6	Secretary Albright	1	6.75%	6.75%
7	Thomas	1	5.63%	5.63%
8	Tirmons	1	5.63%	5.63%
9	Secretary Number	2	18.00%	18.00%

Podatkovna kocka

Vrtilna tabela

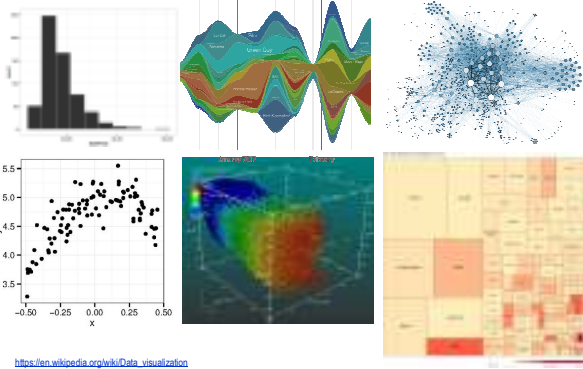

Predstavitev in vizualizacija podatkov

https://en.wikipedia.org/wiki/Data_visualization

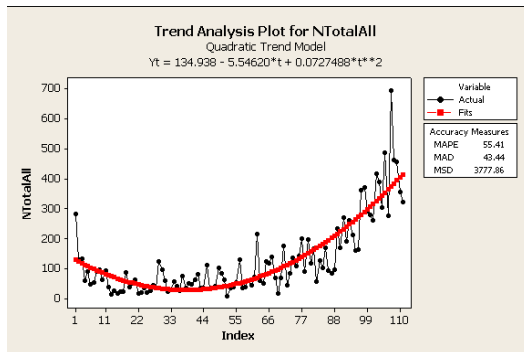

Analiza podatkov

http://www.theinfocnexperiment.com/wp-content/uploads/2009/01/trend_analysis_plot_for_ntotalall.bmp

---

„Kalkulatorji“, simulacijski sistemi

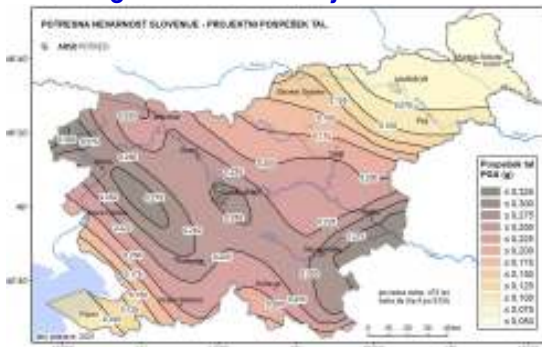

Geografski informacijski sistemi

<https://www.gov.si/novice/2021-03-02-nova-karta-potresne-nevarnosti/>

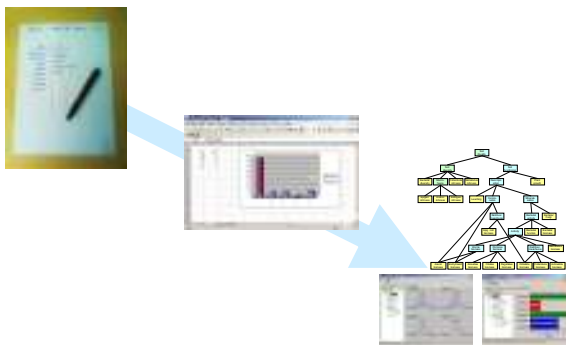

Odločitvena analiza in modeliranje

Sistemi za podporo skupnega dela

- CSCW (Computer-Supported Collaborative Work)
- aktivna podpora pri komunikaciji
  - dobri za pisanje in izmenjavo dokumentov
  - dober projektni arhiv

Diskusija

Ali poznate še kakšne pripomočke, metode ali sisteme za podporo pri odločanju?

- Kakšni/kateri so to?
- Kako podpirajo odločitveni proces?

Kakšne/katere sisteme za podporo skupinskega dela poznate?

- Čemu so namenjeni?
- Kakšne funkcije ponujajo?
- Ali so uporabni za podporo pri odločanju?

Domača naloga 1

Na svetovnem spletu, v knjižnici ali kje drugje

poiščite tri metode, pristope, sisteme ali karkoli drugega za pomoč pri odločanju.

Za vsakega od teh elementov napišite:

- referenco (kje se ga dobi ali da o njem kaj prebrati),
- čemu je namenjen ta element (le bistvo, do tri stavke),
- kako in komu pomaga pri reševanju odločitvenega problema oz. problemov,
- ali gre za pomoč pri enkratnih ali ponavljajočih se odločitvah?

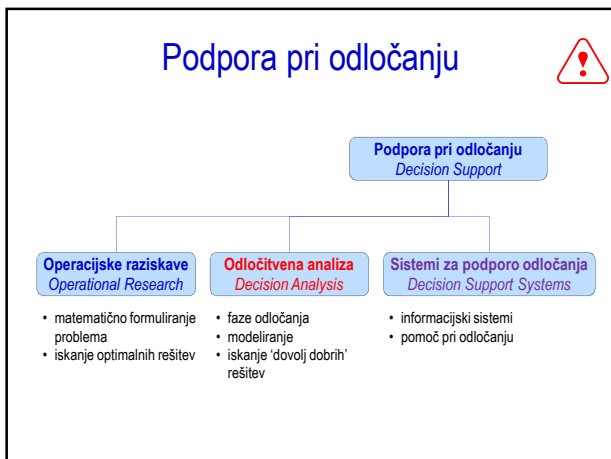

---

2. Osnove odločitvene analize

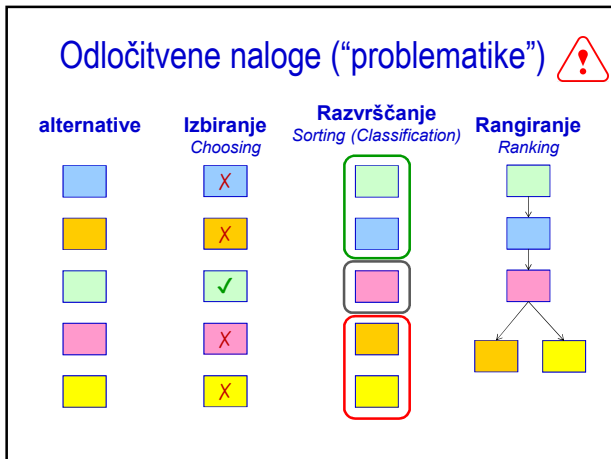

Vprašanja

Navedite po en primer odločitvenega problema, kjer je glavna naloga:

- izbira najboljše alternative
- rangiranje alternativ
- razvrščanje alternativ v skupine

Ali gre v primeru razvrščanja za sortiranje ali klasifikacijo?

Odločanje

Odločitev:
Izbira ene izmed več *variant* (alternativ, možnosti oziroma različic).
Izbrati želimo tisto varianto, ki najbolj ustreza našim *ciljem*.

Odločanje:
Proces (aktivnost), ki obsega:

- spoznavanje odločitvenega problema
- zbiranje in preverjanje informacij
- identifikacija alternativ
- predvidevanje posledic odločitev
- *odločitev* (izbira alternative)
- obveščanje o odločitvi in razlogih zanjo
- (realizacija odločitve)
- vrednotenje odločitev

Problemi odločanja

- veliko število dejavnikov, ki vplivajo na odločitev
- številne oziroma slabo definirane ali slabo poznane alternative
- zahtevno in pogosto nepopolno poznavanje odločitvenega problema in ciljev odločitve
- možnost nepredvidenih dogodkov, ki jih ni mogoče nadzorovati in ki povečujejo negotovost odločitve
- udeležba več odločevalcev, ki imajo nasprotujoče si cilje
- omejitve časa in drugih virov za izvedbo odločitvenega procesa.

---

3. Komponente odločanja

Komponente odločanja

- odločitveni problem
- alternative
- cilji
- namen: izbira, rangiranje, ...
- odločevalec (ali skupina)
- preferenca in preferenčne relacije
- parametri, atributi, kriteriji
- negotovost in tveganje
- odločitev: kot izbira in nepovratna dodelitev virov
- realizacija odločitve
- posledice odločitve

Odločanje; cilji, posledice

Odločanje: proces, s katerim želimo doseči kake zastavljene *cilje*, in to tako, da izbiramo med več *alternativnimi* potmi ali rešitvami.

Rešitev problema:

- *izbira* najboljše ("najboljše") alternative
- *rangiranje* alternativ od najboljše do najslabše
- *razvrščanje* alternativ v razrede

Cilji odločanja: kar želimo doseči z odločitvijo

Posledice odločitve: kar nastane kot rezultat odločitve

Alternative

Alternative: različne izbire, ki jih imamo na voljo pri odločanju, npr. predmeti ali aktivnosti.

Privzamemo, da se izbire med seboj izključujejo.

Strogo poimenovanje:

Alternativa: ena od natančno dveh možnosti

Varianta ali *različica*: več nebitveno različnih možnosti

Posebna alternativa: *status quo*

Parametri, atributi, kriteriji

Parameter (opisna spremenljivka): Neka lastnost, ki jo opazujemo pri alternativah in lahko vpliva na oceno njihove zaželenosti. Imajo ime (»cena«) in definicijo (»nabavna cena avtomobila z davkom«).

Atribut (merilo): Parameter, ki ima definirano *mersko lestvico* in ga lahko merimo.

Kriterij: Merilo, na osnovi katerega vrednotimo, presojujamo in izbiramo alternative. Je atribut z opredeljenimi nezaželenimi oziroma manj ali bolj zaželenimi vrednostmi.

Odločitev

Ko izberemo eno izmed alternativ in jo začnemo realizirati, uresničevati.

Odločitev: Zavestna in nepovratna dodelitev virov z namenom, da bi dosegli zaželene cilje.

Zavestno delovanje → odgovornost

Nepovratnost → poraba virov (čas, denar, energija, ...)

Odločevalec

Odločevalec: tisti, ki sprejme odločitev. Praviloma tudi:

- določa cilje odločanja
- oblikuje kriterije
- izbira alternative
- sprejme odgovornost za odločitev
- dodeli vire za uresničevanje odločitve

Odločitvena skupina: poleg odločevalca(-ev) lahko tudi:

- eksperti
- odločitveni analitiki
- uporabniki

Preferenca in preferenčne relacije

Preferenca in preferenčne relacije

Preferenca: prednost oziroma zaželenost alternativ

Stroga preferenčna relacija: $a \succ b$.

Indiferenca ali indiferenčna relacija: $a \sim b$

Šibka preferenčna relacija: $a \succeq b$.

Lastnosti preferenčnih relacij

Stroga preferenčna relacija:

Asimetričnost: če za alternativni a in b velja $a \succ b$, potem ne velja $b \succ a$.

Tranzitivnost: če velja $a \succ b$ in $b \succ c$, potem velja tudi $a \succ c$.

Indiferenčna relacija:

Refleksivnost: za vsako alternativo a velja $a \sim a$.

Simetričnost: če za alternativni a in b velja $a \sim b$, potem velja tudi $b \sim a$.

Tranzitivnost: če za a, b in c velja $a \sim b$ in $b \sim c$, potem velja tudi $a \sim c$.

Šibka preferenčna relacija:

Stroga sovisnost: za vsak par a in b velja ena od možnosti: $a \succeq b$ ali $b \succeq a$.

Tranzitivnost: če za a, b in c velja $a \succeq b$ in $b \succeq c$, potem velja tudi $a \succeq c$.

Zveze med preferenčnimi relacijami

1. Alternativni a in b sta enakovredni ($a \sim b$) natanko takrat, kadar med njima ne velja niti $a \succ b$, niti $b \succ a$.
2. Za alternativni a in b vedno velja natanko ena od možnosti: $a \sim b$, $a \succ b$ ali $b \succ a$.
3. $a \succeq b$ velja natanko tedaj, kadar velja bodisi $a \succ b$ bodisi $a \sim b$.

---

4. Vrste odločanja

Vrste odločanja

- **zahtevnost:** nezahtevni (rutinski) in zahtevni
- **pogostost:** enkratni in ponavljajoči se
- **število kriterijev:** enokriterijski (enoparametrski) in večkriterijski (večparametrski)
- **negotovost:** odločitve v pogojih gotovosti, s tveganjem ali v popolni negotovosti
- **število udeležениh odločevalcev:** individualni in skupinski
- **strukturiranost odločitev:** strukturirani, delno strukturirani in nestrukturirani
- **organizacijska raven:** operativni, taktični, strateški
- **stopnje:** enostopenjski in večstopenjski (zaporedni, vzporedni)

Pogostost odločitve

Enkratni **Ponavljajoči se**

Cilj:
čim boljša
odločitev

Cilj:
metoda,
podpora odločanja

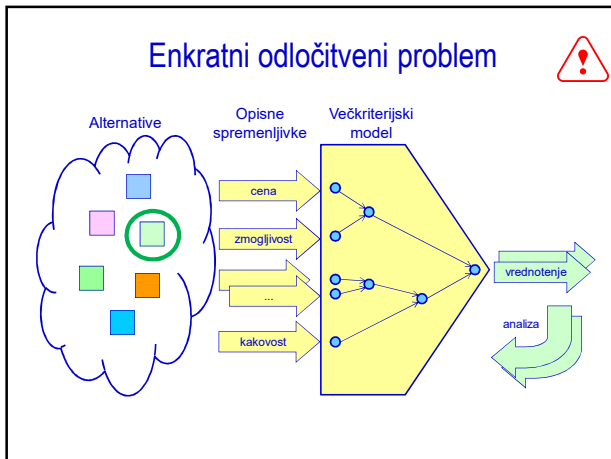

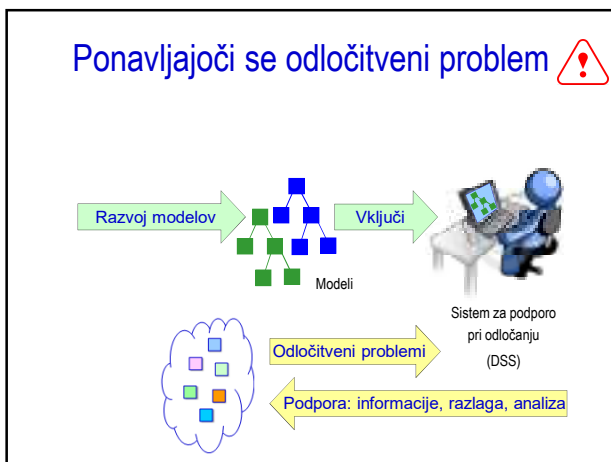

Vprašanja

Kako bi opredelili lastnosti odločitvenih problemov iz uvoda?

Lastnost	Lokacija glinokopa	Tehnologija za proizvodnjo elektrike	Sprememba terapije pri PD
Zahtevnost			
Enkraten / ponavljajoč se			

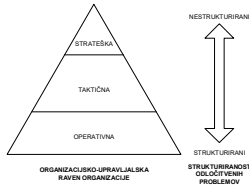

Ravni in strukturiranost odločanja

<i>Lastnost informacije</i>	<i>Operativne odločitve</i>	<i>Strateške odločitve</i>
Točnost	visoka	nizka
Podrobnost	podrobna	izpeljana (agregirana)
Casovni horizont	sedanjost	prihodnost
Pogostost uporabe	pogosto	redko
Viri	notranji	zunanji
Pogled	ozek	širok
Tip informacije	kvantitativna	kvalitativna

Model "Cynefin"

David Snowden: Complex acts of knowing—Paradox and descriptive self-awareness, *J. of Knowledge Management*, 6(2), 2002.
 Slika iz: Simon French: Cynefin, statistics and decision analysis, 10.1057/jors.2012.23, 2013.

[_kyn-ev'in' \(Welsh\): habitat, awareness, environment, shared history](#)

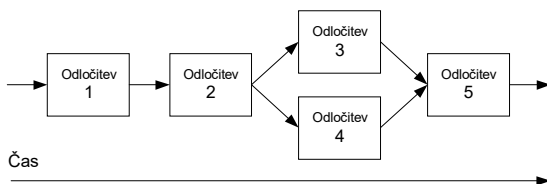

Stopenjske odločitve

Vprašanja

Kako bi opredelili lastnosti odločitvenih problemov iz uvoda?

Lastnost	Lokacija glinokopa	Tehnologija za proizvodnjo elektrike	Sprememba terapije pri PD
Zahtevnost			
Enkraten / ponavljajoč se			
Število kriterijev			
Negotovost			
Individualni / skupinski			
Strukturiranost			
Organizacijska raven			
Število stopenj			

Obvezen element seminarske naloge za vaš odločitveni problem! Utemeljitev lastnosti!

---

5. Faze odločitvenega procesa

Faze odločanja (Herbert Simon)

INTELLIGENCE

- Fact Finding
- Problem/Opportunity Sensing
- Analysis/Exploration

DESIGN

- Formulation of Solutions
- Generation of Alternatives
- Modelling/Simulation

CHOICE

- Alternative Selection
- Goal Maximization
- Decision Making
- Implementation

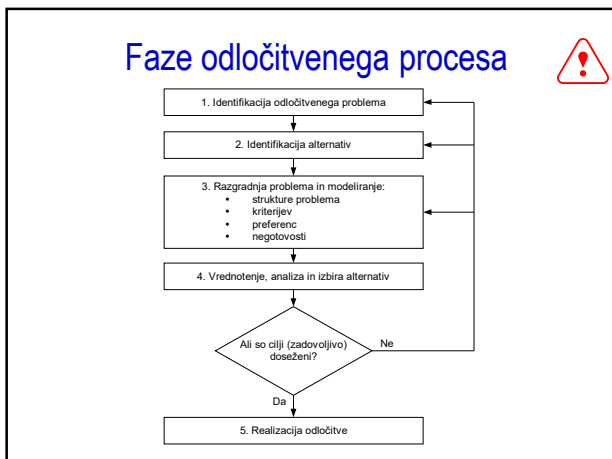

---

1. Identifikacija odločitvenega problema

Povod: imamo zahteven odločitven problem
Namen: *spoznati, razumeti in definirati* problem

Kaj je *predmet odločitve*?
Katere *cilje* želimo doseči? Kateri cilji so najbolj *pomembni*?
Katere so (*zaželene in nezaželene*) *posledice* te odločitve?
Druge značilnosti problema?

Kdo odloča? Kdo pripravi predloge? Kdo ima znanje?

Kakšno in katero metodo podpore odločanja uporabiti?

---

2. Identifikacija alternativ (variant)

Katere so tiste alternative, variante ali različice, med katerimi lahko izbiramo?

Ali so že alternative določene, ali pa jih lahko oblikujemo kasneje? Če da, do kakšne mere?

Ali obstajajo pomembne omejitve alternativ? Ali lahko izločimo alternative, katere, in kaj to pomeni?

Ali smo evidentirali vse smiselne alternative?

Ali pride v poštev alternativa *status quo*?

---

3. Razgradnja problema in modeliranje

Ključna faza *odločitvene analize*. Uporabimo razne tehnike modeliranja:

- odločitvena drevesa
- diagrami vpliva
- večkriterijski modeli

s katerimi opišemo in opredelimo najpomembnejše komponente odločitvenega problema:

- struktura odločitvenega problema
- kriteriji
- preference
- negotovost

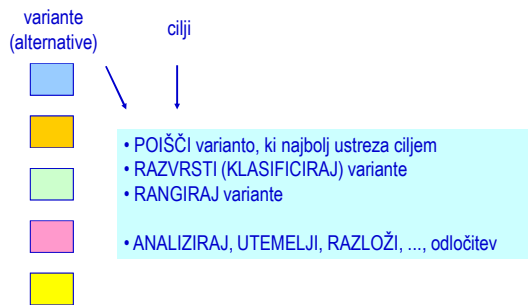

Izhodišče: Odločitveni problem

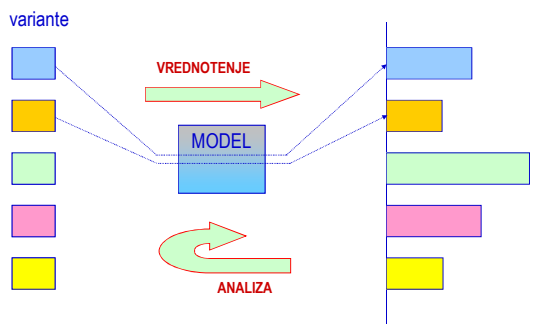

Modeliranje

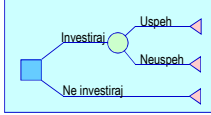

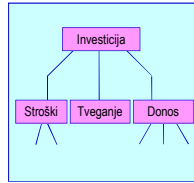
Vrste modelov

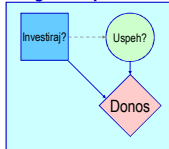
Odločitvena drevesa

Večkriterijski modeli

Diagrami vpliva

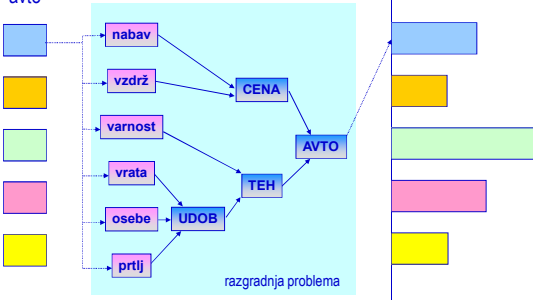

Večkriterijsko modeliranje

avto

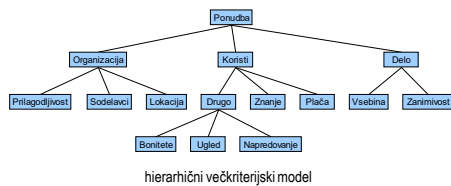
Odločitveni modeli

primerjava po pari

Ponudba	A	B	C	D
A		-1	1	0
B			1	1
C				-1
D				

večkriterijski model

Utež	Alternativa	A	B	C	D
10	Plača	8	10	6	5
7	Zanimivost dela	4	8	2	6
5	Lokacija	4	2	9	1
5	Varnost zaposlitve	4	6	9	2
4	Ugled	8	9	7	7
3	Napredovanje	6	4	8	10
3	Sodelavci	2	0	4	8
	Ocena	204	244	228	188

hierarhični večkriterijski model

---

4. Vrednotenje in analiza alternativ

- Kako je bila izračunana končna ocena alternativ?
- Ali so podatki o alternativah ustrezni?
- Zakaj je končna ocena takšna, kot je? Ali je v skladu s pričakovanji ali odstopa in zakaj? Katere lastnosti alternativ so najbolj prispevale k takšni oceni?
- Katere so bistvene prednosti in pomanjkljivosti posamezne alternative?
- V čem se alternative bistveno razlikujejo med seboj?
- Kakšna je občutljivost odločitve: kako in v kakšni meri se spremenijo končne ocene alternativ v odvisnosti od sprememb?
- Ali je mogoče alternative še izboljšati? Kako jih lahko izboljšamo? Katere spremembe povzročijo bistveno poslabšanje ocen?

Ali se sedaj lahko odločimo?

---

5. Realizacija odločitve

"Implementacija odločitve"

Nepovratna dodelitev virov

Kakovostno izpeljan odločitveni proces praviloma prispeva pomembne ugotovitve, ki jih je mogoče koristno uporabiti pri realizaciji odločitve.

Kakovost odločitve

Težavna ocena, ker:

- "živi" samo ena alternativa
- je vsaka odločitev subjektivna

Posredna ocena kakovosti:

- kakovost izbrane alternative
- kakovost odločitvenega procesa
- kakovost realizacije odločitve

Metode verifikacije in validacije, "drugo mnenje"

Kakovost odločitve

Preteklih odločitev ne moremo več spremeniti ...

... lahko pa se iz njih česa naučimo

... in se v prihodnosti odločamo bolje
